

THE PALIVERSE PROJECT

The Universe of Buddha's Wisdom

Subcommentaries (Tīkā)

2. The Canon of Discipline - Subcommentaries (2. Vinaya Piṭaka - Tīkā)

07. Commentary on the Vinayaśāṅgaha
(07. Vinayaśāṅgaha-aṭṭhakathā)

25. Uposathapavāraṇāvinicchaya-kathā
(25. Uposathapavāraṇāvinicchaya-kathā)

PaliVerse

07. Commentary on the Vinayaśaṅgaha

25. Uposathapavāraṇāvinicchayakathā

168. Uposathapavāraṇāti ettha divasavasena tayo uposathā cātuddasiko pannarasiko sāmaggīuposathoti. Tattha hemantagimhavassānānaṃ tiṇṇaṃ utūnaṃ tatiyasattamapakkesu dve dve katvā cha cātuddasikā, sesā pannarasikāti evaṃ ekasaṃvacchare catuvīsati uposathā. Idaṃ tāva pakaticārittaṃ. Tathārūpapaccaye sati aññasmimpi cātuddase uposathaṃ kātuṃ vaṭṭati. Purimavassaṃvuṭṭhānaṃ pana pubbakattikapuṇṇamā, tesameva sace bhaṇḍanakārahehi upaddutā pavāraṇaṃ paccukkaḍḍhanti, atha kattikamāsassa kālapakkhacātuddaso vā pacchimakattikapuṇṇamā vā pacchimavassaṃvuṭṭhānañca pacchimakattikapuṇṇamā eva vāti ime tayo pavāraṇādivasāpi honti. Idampi pakaticārittameva. Tathārūpapaccaye sati dvinnāṃ kattikapuṇṇamānaṃ purimesu cātuddasesupi pavāraṇaṃ kātuṃ vaṭṭati. Yadā pana kosambakakkhandhake āgatanayena bhinne bhikkhusaṅghe osārite tasmim bhikkhusmim saṅgho tassa vatthussa vūpasamāya saṅghasāmaggim karoti, tadā tāvadeva uposatho kātabbo. “Pātimokkhaṃ uddisittabba”nti vacanato ṭhapetvā cātuddasapannarase aññopi yo koci divaso uposathadivaso nāma hoti, vassaṃvuṭṭhānaṃ pana kattikamāsabbhantare ayameva sāmaggīpavāraṇādivaso nāma hoti. Iti imesu tisu divasesu uposatho kātabbo. Karontena pana sace cātuddasiko hoti, “ajjuposatho cātuddaso”ti vattabbaṃ. Sace sāmaggīuposatho hoti, “ajjuposatho sāmaggī”ti vattabbaṃ. Pannarasiyaṃ pana pāliyaṃ āgatanayeneva “ajjuposatho pannaraso”ti vattabbaṃ.

169. Saṅghe uposatho, gaṇe uposatho, puggale uposathoti evaṃ kārakavasena aparepi tayo uposathā vuttā, kattabbākāravasena pana suttuddeso pārisuddhiuposatho adhiṭṭhānuposathoti aparepi tayo uposathā. Tattha suttuddeso nāma “suṇātu me, bhante, saṅgho”tiādinā nayena vutto pātimokkhuddeso. Ye panitare dve uposathā, tesu pārisuddhiuposatho tāva aññesañca santike aññamaññañca ārocanavasena duvidho. Tattha yvāyaṃ aññesaṃ santike karīyati, sopi pavāritānañca appavāritānañca santike karaṇavasena duvidho. Tattha mahāpavāraṇāya pavāritānaṃ santike pacchamikāya upagatena vā anupagatena vā chinnavassena vā cātumāsiniyaṃ pana pavāritānaṃ santike anupagatena vā chinnavassena vā kāyasāmaggim datvā “parisuddho ahaṃ bhante, parisuddhoti maṃ dhārethā”ti tikkhattuṃ vatvā kātabbo. Ṭhapetvā pana pavāraṇādivasaṃ aññasmim kāle āvāsikehi uddiṭṭhamatte pātimokkhe avuṭṭhitāya vā ekaccāya vuṭṭhitāya vā sabbāya vā vuṭṭhitāya parisāya ye aññe samasamā vā thokatarā vā āgacchanti, tehi tesam santike vuttanayeneva pārisuddhi ārocetabbā.

Yo panāyaṃ aññamaññaṃ ārocanavasena karīyati, so ñattiṃ ṭhapetvā karaṇavasena ca aṭṭhapetvā karaṇavasena ca duvidho. Tattha yasmiṃ āvāse tayo bhikkhū viharanti, tesu uposathadivase sannipatitesu ekena bhikkhunā “suṇantu me āyasmantā, ajjuposatho cātuddaso”ti vā “pannaraso”ti vā vatvā “yadāyasmantānaṃ pattakallaṃ, mayaṃ aññamaññaṃ pārisuddhiuposathaṃ kareyyāmā”ti ñattiyā ṭhapitāya therena bhikkhunā ekaṃsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā ukkuṭikaṃ nisīditvā añjaliṃ paggahevā “parisuddho ahaṃ, āvuso, parisuddhoti maṃ dhārethā”ti

tikkhattum vattabbaṃ. Itarehi “bhante”ti vatvā evameva vattabbaṃ. Evaṃ ñattim ṭhapetvā kātabbo. Yatra pana dve bhikkhū viharanti, tatra ñattim aṭṭhapetvā vuttanayeneva pārisuddhi ārocetabbāti ayaṃ pārisuddhiuposatho.

Sace pana ekova bhikkhu hoti, sabbaṃ pubbakaraṇīyaṃ katvā aññesaṃ anāgamaṃ ñatvā “ajja me uposatho cātuddaso”ti vā “pannaraso”ti vā vatvā “adhiṭṭhāmī”ti vattabbaṃ. Ayaṃ adhiṭṭhānuposathoti evaṃ kattabbākāravasena tayo uposathā veditabbā. Ettāvatā nava uposathā dīpitā honti. Tesu divasavasena pannarasiko, kārakavasena saṅghuposatho, kattabbākāravasena suddhesoti evaṃ tilakkaṇṇasampanne uposathe pavattamāne uposathaṃ akatvā tadahuposathe aññaṃ abhikkhukaṃ nānāsaṃvāsakehi vā sabhikkhukaṃ āvāsaṃ vā anāvāsaṃ vā vāsathāya aññaṃ saṅghena aññaṃ antarāyā gacchantassa dukkaṭaṃ hoti.

170. Uposathakaraṇatthaṃ sannipatite saṅghe bahi uposathaṃ katvā āgatena sannipātaṭṭhānaṃ gantvā kāyasāmaggiṃ adentena chando dātabbo. Yopi gilāno vā hoti kiccapasuto vā, tenapi pārisuddhiṃ dentena chandopi dātabbo. Kathaṃ? Ekassa bhikkhuno santike “chandaṃ dammi, chandaṃ me hara, chandaṃ me ārocehi”ti ayamatto kāyena vā vācāya vā ubhayena vā viññāpetabbo, evaṃ dinno hoti chando. Akatuposathena gilānena vā kiccapasutena vā pārisuddhi dātabbā. Kathaṃ? Ekassa bhikkhuno santike “pārisuddhiṃ dammi, pārisuddhiṃ me hara, pārisuddhiṃ me ārocehi”ti ayamatto kāyena vā vācāya vā ubhayena vā viññāpetabbo, evaṃ dinnā hoti pārisuddhi. Taṃ pana dentena chandopi dātabbo. Vuttañhettaṃ bhagavatā “anujānāmi, bhikkhave, tadahuposathe pārisuddhiṃ dentena chandampi dātum, santi saṅghassa karaṇīya”nti. Tattha pārisuddhidānaṃ saṅghassapi attanopi uposathakaraṇaṃ sampādeti, na avasesaṃ saṅghakiccaṃ, chandadānaṃ saṅghasseva uposathakaraṇaṃ sesakiccaṃ sampādeti, attano panassa uposatho akatoyeva hoti, tasmā pārisuddhiṃ dentena chandopi dātabbo. Pubbe vuttaṃ pana suddhikacchandaṃ vā pārisuddhiṃ vā imaṃ vā chandapārisuddhiṃ ekena bahūnampi āharitum vaṭṭati. Sace pana so antarāmagge aññaṃ bhikkhum passitvā yesaṃ tena chando vā pārisuddhi vā gahitā, tesaṃ attano ca chandapārisuddhiṃ deti, tasseva āgacchati. Itarā pana biḷālasaṅkhalikā chandapārisuddhi nāma hoti, sā na āgacchati, tasmā sayameva sannipātaṭṭhānaṃ gantvā ārocetabbaṃ. Sace pana sañcicca nāroceti, dukkaṭaṃ āpajjati, chandapārisuddhi pana tasmim hatthapāsaṃ upagatamatteyeva āgatā hoti.

171. Pārivāsiyena pana chandadānena yaṃ kiñci saṅghakammaṃ kātum na vaṭṭati. Tattha catubbidhaṃ pārivāsiyaṃ parisapārivāsiyaṃ rattipārivāsiyaṃ chandapārivāsiyaṃ ajjhāsayapārivāsiyanti. Tesu parisapārivāsiyaṃ nāma bhikkhū kenacideva karaṇīyena sannipatitā honti, atha megho vā uṭṭheti, ussāraṇā vā kariyati, manussā vā ajjhottharantā āgacchanti, bhikkhū “anokāsā mayaṃ, aññaṃ gacchāmā”ti chandaṃ avissajjetvā uṭṭhahanti. Idaṃ parisapārivāsiyaṃ. Kiñcāpi parisapārivāsiyaṃ, chandassa pana avissatṭhattā kammaṃ kātum vaṭṭati.

Puna bhikkhū “uposathādīni karissāmā”ti rattim sannipatitvā “yāva sabbe sannipatanti, tāva dhammaṃ suṇissāmā”ti ekaṃ ajjhesanti, tasmim dhammakathaṃ kathenteyeva aruṇo uggacchati. Sace “cātuddasikaṃ uposathaṃ karissāmā”ti nisinnā, pannarasoti kātum vaṭṭati. Sace pannarasikaṃ kātum nisinnā, pāṭipade anuposathe uposathaṃ kātum na vaṭṭati, aññaṃ pana saṅghakiccaṃ kātum vaṭṭati. Idaṃ rattipārivāsiyaṃ nāma.

Puna bhikkhū “kiñcideva abbhānādisaṅghakammaṃ karissāmā”ti nisinnā honti, tatreko nakkhattapāṭhako bhikkhu evaṃ vadati “ajja nakkhattaṃ dāruṇaṃ, mā imaṃ karoṭhā”ti. Te tassa vacanena chandaṃ vissajjetvā tattheva nisinnā honti. Athañño āgantvā “nakkhattaṃ patimānentaṃ, attho bālaṃ upaccagā”ti vatvā “kiṃ nakkhattena, karoṭhā”ti vadati. Idaṃ chandapārivāsiyañceva ajjhāsayaṃpārivāsiyañca. Etasmiṃ pārivāsiye puna chandapārisuddhiṃ anānetvā kammaṃ kātuṃ na vaṭṭati.

172. Sace koci bhikkhu gilāno na sakkoti chandapārisuddhiṃ dātuṃ, so mañcena vā pīṭhena vā saṅghamajjhaṃ ānetabbo. Sace gilānupaṭṭhākānaṃ bhikkhūnaṃ evaṃ hoti “sace kho mayaṃ gilānaṃ ṭhānā cāveṣṣāma, ābādho vā abhivaḍḍhissati, kālakiriyā vā bhavissati”ti, na so bhikkhu ṭhānā cāvetabbo, saṅghena tattha gantvā uposatho kātabbo. Sace bahū tādisā gilānā honti, saṅghena paṭipāṭiyā ṭhatvā sabbe hatthapāse kātabbā. Sace dūre honti, saṅgho nappahoti, taṃ divasaṃ uposatho na kātabbo. Na tveva vaggena saṅghena uposatho kātabbo, kareyya ce, dukkaṭaṃ.

Sace ekasmiṃ vihāre catūsu bhikkhūsu vasantesu ekassa chandapārisuddhiṃ āharitvā tayo pārisuddhiuposathaṃ karonti, tīsu vā vasantesu ekassa chandapārisuddhiṃ āharitvā dve pātimokkhaṃ uddisanti, adhammena vaggaṃ uposathakammaṃ hoti. Sace pana cattāropi sannipatitvā pārisuddhiuposathaṃ karonti, tayo vā dve vā pātimokkhaṃ uddisanti, adhammena samaggaṃ nāma hoti. Sace catūsu janesu ekassa pārisuddhiṃ āharitvā tayo pātimokkhaṃ uddisanti, tīsu vā janesu ekassa pārisuddhiṃ āharitvā dve pārisuddhiuposathaṃ karonti, dhammena vaggaṃ nāma hoti. Sace pana cattāro ekattha vasantā sabbe sannipatitvā pātimokkhaṃ uddisanti, tayo pārisuddhiuposathaṃ karonti, dve aññamaññaṃ pārisuddhiuposathaṃ karonti, dhammena samaggaṃ nāma hoti.

173. Pavāraṇākammesu pana sace ekasmiṃ vihāre pañcasu bhikkhūsu vasantesu ekassa pavāraṇaṃ āharitvā cattāro gaṇaṇattiṃ ṭhapetvā pavārenti, catūsu vā tīsu vā vasantesu ekassa pavāraṇaṃ āharitvā tayo vā dve vā saṅghaṇattiṃ ṭhapetvā pavārenti, sabbametaṃ adhammena vaggaṃ pavāraṇākammaṃ. Sace pana sabbepi pañca janā ekato sannipatitvā gaṇaṇattiṃ ṭhapetvā pavārenti, cattāro vā tayo vā dve vā vasantā ekato sannipatitvā saṅghaṇattiṃ ṭhapetvā pavārenti, sabbametaṃ adhammena samaggaṃ pavāraṇākammaṃ. Sace pañcasu janesu ekassa pavāraṇaṃ āharitvā cattāro saṅghaṇattiṃ ṭhapetvā pavārenti, catūsu vā tīsu vā ekassa pavāraṇaṃ āharitvā tayo vā dve vā gaṇaṇattiṃ ṭhapetvā pavārenti, sabbametaṃ dhammena vaggaṃ pavāraṇākammaṃ. Sace pana sabbepi pañca janā ekato sannipatitvā saṅghaṇattiṃ ṭhapetvā pavārenti, cattāro vā tayo vā ekato sannipatitvā gaṇaṇattiṃ ṭhapetvā pavārenti, dve aññamaññaṃ pavārenti, ekako vasanto adhiṭṭhānapavāraṇaṃ karoti, sabbametaṃ dhammena samaggaṃ nāma pavāraṇākammanti.

Ettha sace cātuddasikā hoti, “ajja me pavāraṇā cātuddasī”ti, sace pannarasikā, “ajja me pavāraṇā pannarasī”ti evaṃ adhiṭṭhātabbaṃ. Pavāraṇaṃ dentena pana “pavāraṇaṃ dammi, pavāraṇaṃ me hara, mamaṭṭhāya pavārehī”ti kāyena vā vācāya vā kāyavācāhi vā ayamatto viññāpetabbo. Evaṃ dinnāya pavāraṇāya pavāraṇāhārakena saṅghaṃ upasaṅkamitvā evaṃ pavāretabbaṃ “tisso, bhante, bhikkhu saṅghaṃ pavāreti diṭṭhena vā sutena vā parisaṅkāya vā, vadatu taṃ, bhante, saṅgho anukampaṃ upādāya, passanto paṭikarissati. Dutiyampi, bhante...pe... tatiyampi, bhante, tisso bhikkhu saṅghaṃ pavāreti...pe... paṭikarissati”ti. Sace pana vuḍḍhataro hoti, “āyasmā, bhante, tisso”ti vattabbaṃ.

Evañhi tena tassatthāya pavāritam hoti. Pavāraṇam dentena pana chandopi dātabbo, chandadānam heṭṭhā vuttanayeneva veditabbam. Idhāpi chandadānam avasesakammattāya. Tasmā sace pavāraṇam dento chandam deti, vuttanayena āhaṭṭāya pavāraṇāya tena ca bhikkhunā saṅghena ca pavāritameva hoti. Atha pavāraṇameva deti, na chandam, tassa ca pavāraṇāya ārocitāya saṅghena ca pavārite sabbesam suppvāritam hoti, aññam pana kammam kuppati. Sace chandameva deti, na pavāraṇam, saṅghassa pavāraṇā ca sesakammāni ca na kuppanti, tena pana bhikkhunā appavāritam hoti, pavāraṇādivase pana bahisīmāya pavāraṇam adhiṭṭhahitvā āgatenapi chando dātabbo tena saṅghassa pavāraṇākammam na kuppati.

Sace purimikāya pañca bhikkhū vassam upagatā, pacchimikāyapi pañca, purimehi ñattiṃ ṭhapetvā pavārite pacchimehi tesam santike pārisuddhiuposatho kātabbo, na ekasmiṃ uposathagge dve ñattiyo ṭhapetabbā. Sacepi pacchimikāya upagatā cattāro tayo dve eko vā hoti, ese va nayo. Atha purimikāya cattāro, pacchimikāyapi cattāro tayo dve eko vā, ese va nayo. Athāpi purimikāya tayo, pacchimikāyapi tayo dve eko vā, ese va nayo. Idañhettha lakkhaṇam.

Sace purimikāya upagatehi pacchimikāya upagatā thokatarā ceva honti samasamā ca, saṅghapavāraṇāya ca gaṇam pūrenti, saṅghapavāraṇāvasena ñatti ṭhapetabbā. Sace pana pacchimikāya eko hoti, tena saddhiṃ te cattāro honti, catunnam saṅghañattiṃ ṭhapetvā pavāretum na vaṭṭati. Gaṇañattiyā pana so gaṇapūrako hoti, tasmā gaṇavasena ñattiṃ ṭhapetvā purimehi pavāretabbam, itarena tesam santike pārisuddhiuposatho kātabboti. Purimikāya dve, pacchimikāya dve vā eko vā ese va nayo. Purimikāya eko pacchimikāya ekoti ekena ekassa santike pavāretabbam, ekena pārisuddhiuposatho kātabbo. Sace purimehi vassūpagatehi pacchā vassūpagatā ekenapi adhikatarā honti, paṭhamam pātimokkham uddisitvā pacchā thokatarehi tesam santike pavāretabbam.

Kattikāya cātumāsinipavāraṇāya pana sace paṭhamavassūpagatehi mahāpavāraṇāya pavāritehi pacchā upagatā adhikatarā vā samasamā vā honti, pavāraṇañattiṃ ṭhapetvā pavāretabbam. Tehi pavārite pacchā itarehi pārisuddhiuposatho kātabbo. Atha mahāpavāraṇāyam pavāritā bahū honti, pacchā vassūpagatā thokā vā eko vā, pātimokkhe uddiṭṭhe pacchā tesam santike tena pavāretabbam. Kiṃ panetaṃ pātimokkham sakalameva uddisitabbam, udāhu ekadesampīti? Ekadesampi uddisituṃ vaṭṭati. Vuttañhetam bhagavatā -

“Pañcime, bhikkhave, pātimokkhuddesā, nidānam uddisitvā avasesam sutena sāvetabbam, ayam paṭhamo pātimokkhuddeso. Nidānam uddisitvā cattāri pārājikāni uddisitvā avasesam sutena sāvetabbam, ayam dutiyo pātimokkhuddeso. Nidānam uddisitvā cattāri pārājikāni uddisitvā terasa saṅghādisese uddisitvā avasesam sutena sāvetabbam, ayam tatiyo pātimokkhuddeso. Nidānam uddisitvā cattāri pārājikāni uddisitvā terasa saṅghādisese uddisitvā dve aniyate uddisitvā avasesam bhutena sāvetabbam, ayam catuttho pātimokkhuddeso. Vitthāreneva pañcamo”ti.

Tattha nidānam uddisitvā avasesam sutena sāvetabbanti “suṇātu me, bhante, saṅgho...pe... āvikatā hissa phāsu hotī”ti imaṃ nidānam uddisitvā “uddiṭṭham kho āyasmanto nidānam, tatthāyasmante pucchāmi kaccittha parisuddhā. Dutiyampi

pucchāmi...pe... evametaṃ dhārayāmi. Sutā kho panāyasmantehi cattāro pārājikā dhammā...pe... avivadamānehi sikkhitabba’’nti evaṃ avasesaṃ sutena sāvetabbaṃ. Etena nayena sesāpi cattāro pātimokkhuddesā veditabbā.

174. “Anujānāmi, bhikkhave, sati antarāye saṃkhittena pātimokkhaṃ uddisitum. Na, bhikkhave, asati antarāye saṃkhittena pātimokkhaṃ uddisitabbaṃ, yo uddiseyya, āpatti dukkaṭassā’’ti vacanato pana vinā antarāyā saṃkhittena pātimokkhaṃ na uddisitabbaṃ. Tatime antarāyā - rājantarāyo corantarāyo agyantarāyo udakantarāyo manussantarāyo amanussantarāyo vāḷantarāyo sarīsapantarāyo jīvitantarāyo brahmacariyantarāyoti.

Tattha sace bhikkhūsu uposathaṃ karissāmāti nisinnesu rājā āgacchati, ayaṃ rājantarāyo. Corā āgacchati, ayaṃ corantarāyo. Davaḍḍho āgacchati, āvāse vā aggi utthāti, ayaṃ agyantarāyo. Megho vā uttheti, ogho vā āgacchati, ayaṃ udakantarāyo. Bahū manussā āgacchanti, ayaṃ manussantarāyo. Bhikkhuṃ yakkho gaṇhāti, ayaṃ amanussantarāyo. Byagghādayo caṇḍamigā āgacchanti, ayaṃ vāḷantarāyo. Bhikkhuṃ sappādayo ḍaṃsanti, ayaṃ sarīsapantarāyo. Bhikkhu gilāno vā hoti, kālaṃ vā karoti, verino vā taṃ māretukāmaṃ gaṇhanti, ayaṃ jīvitantarāyo. Manussā ekaṃ vā bahū vā bhikkhū brahmacariyā cāvetukāmaṃ gaṇhanti, ayaṃ brahmacariyantarāyo. Evarūpesu antarāyesu saṃkhittena pātimokkho uddisitabbo, paṭhamo vā uddeso uddisitabbo. Ādimhi dve tayo cattāro vā. Ettha dutiyādīsu uddesesu yasmiṃ apariyosita antarāyo hoti, sopi suteneva sāvetabbo. Nidānuddese pana anīṭṭhite sutena sāvetabbaṃ nāma natthi.

Pavāraṇākammepi sati antarāye dhevācikaṃ ekavācikaṃ samānavassikaṃ vā pavāretum vaṭṭati. Ettha ñattiṃ ṭhapentenapi “yadi saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho dhevācikaṃ pavāreyyā’’ti vattabbaṃ. Ekavācike “ekavācikaṃ pavāreyyā’’ti, samānavassikepi “samānavassikaṃ pavāreyyā’’ti vattabbaṃ. Ettha ca bahūpi samānavassā ekato pavāretum labhanti. “Suṇātu me, bhante, saṅgho, ajja pavāraṇā pannarasī, yadi saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho pavāreyyā’’ti imāya pana sabbasaṅgāhikāya ñattiyā ṭhapitāya tevācikaṃ dhevācikaṃ ekavācikaṃ pavāretum vaṭṭati, samānavassikaṃ na vaṭṭati. “Tevācikaṃ pavāreyyā’’ti vutte pana tevācikameva vaṭṭati, aññaṃ na vaṭṭati. “Dhevācikaṃ pavāreyyā’’ti vutte dhevācikaṃ tevācikaṃ vaṭṭati, ekavācikaṃ samānavassikaṃ na vaṭṭati. “Ekavācikaṃ pavāreyyā’’ti vutte pana ekavācikaḍhevācikaḥ tevācikaṃ vaṭṭanti, samānavassikameva na vaṭṭati. “Samānavassika’’nti vutte sabbaṃ vaṭṭati.

175. Kena pana pātimokkhaṃ uddisitabbanti? “Anujānāmi, bhikkhave, therādhikaṃ pātimokkha’’nti vacanato therena vā pātimokkhaṃ uddisitabbaṃ, “anujānāmi, bhikkhave, yo tattha bhikkhu byatto paṭibalo, tassādheyyaṃ pātimokkha’’nti vacanato navakatarena vā. Ettha ca kiñcāpi navakatarassapi byattassa pātimokkhaṃ anuññātaṃ, atha kho ettha ayaṃ adhippāyo - sace therassa pañca vā cattāro vā tayo vā pātimokkhuddesā nāgacchanti, dve pana akhaṇḍā suvisadā vācuggatā honti, therāyattaṃ vā pātimokkhaṃ. Sace pana ettakampi visadaṃ kātuṃ na sakkoti, byattassa bhikkhuno āyatthaṃ hoti, tasmā sayā vā uddisitabbaṃ, añño vā ajjesitabbo. “Na, bhikkhave, saṅghamajjhe anajjhīṭṭhena pātimokkhaṃ uddisitabbaṃ, yo uddiseyya, āpatti dukkaṭassā’’ti vacanato anajjhīṭṭhena pātimokkhaṃ na uddisitabbaṃ. Na kevalaṃ pātimokkhaṃ yeva, dhammopi na bhāsitaḥ “na, bhikkhave, saṅghamajjhe anajjhīṭṭhena dhammo bhāsitaḥ, yo bhāseyya, āpatti dukkaṭassā’’ti vacanato.

Ajjhesanā cettha saṅghena sammatadhammajjhesakāyattā vā saṅghatthe rāyattā vā, tasmā dhammajjhesake asati saṅghattheraṃ āpucchitvā vā tena yācito vā bhāsituṃ labhati. Saṅghattherenapi sace vihare bahū dhammakathikā honti, vārapaṭipāṭiyā vattabbo. “Tvam dhammaṃ bhaṇa, dhammadānaṃ dehī”ti vā vuttana tīhipi vidhīhi dhammo bhāsitaṃ, “osārehī”ti vutto pana osāretumeva labhati, “kathehī”ti vutto kathetumeva, “sarabhaññaṃ bhaṇāhī”ti vutto sarabhaññaṃ. Saṅghattheropi ca uccatare āsane nisinno yācituṃ na labhati. Sace upajjhāyo ceva saddhivihāriko ca hoti, upajjhāyo ca naṃ uccāsane nisinno “bhaṇā”ti vadati, sajjhāyaṃ adhiṭṭhahitvā bhaṇitaṃ. Sace panettha daharabhikkhū honti, “tesaṃ bhaṇāmī”ti bhaṇitaṃ. Sace vihare saṅghatthero attanoyeva nissitake bhaṇāpeti, aññe madhurabhāṇakepi nājjhesati, so aññehi vattabbo - “bhante, asukaṃ nāma bhaṇāpemā”ti. Sace “bhaṇāpethā”ti vadati, tuṇhī vā hoti, bhaṇāpetuṃ vaṭṭati. Sace pana paṭibāhati, na bhaṇāpetabbaṃ. Yadi pana anāgateyeva saṅghatthere dhammassavanaṃ āradhaṃ, puna āgate ṭhapetvā āpucchanaṃ natthi. Osāretvā pana kathentena āpucchitvā aṭṭhapetvāyeva vā kathetabbaṃ. Kathentassa puna āgatepi eseṃ nayo.

Upanisinnakathāyampi saṅghattherova sāmī, tasmā tena sayaṃ vā kathetabbaṃ, añño vā bhikkhu “kathehī”ti vattabbo, no ca kho uccatare āsane nisinna, manussānaṃ pana “bhaṇāhī”ti vattuṃ vaṭṭati. Manussā attano jānanaṃ bhikkhuṃ pucchanti, tena therā āpucchitvāpi kathetabbaṃ. Sace saṅghatthero “bhante, ime paṇhaṃ pucchanti”ti puṭṭho “kathehī”ti vā bhaṇati, tuṇhī vā hoti, kathetuṃ vaṭṭati. Antaragare anumodanādīsopi eseṃ nayo. Sace saṅghatthero “vihāre vā antaragare vā maṃ anāpucchitvāpi katheyyāsī”ti anujānāti, laddhakappiyaṃ hoti, sabbattha vattuṃ vaṭṭati. Sajjhāyaṃ karontenāpi therā āpucchitabbo. Ekaṃ āpucchitvā sajjhāyantaṃ apara āgacchati, puna āpucchanaṃ natthi. Sacepi “vissamissāmi”ti ṭhapitaṃ āgacchati, puna ārabhantaṃ āpucchitaṃ. Saṅghatthere anāgateyeva āradhaṃ sajjhāyantaṃ eseṃ nayo. Ekena saṅghattherena “maṃ anāpucchāpi yathāsukhaṃ sajjhāyāhī”ti anuññāte yathāsukhaṃ sajjhāyituṃ vaṭṭati, aññasmiṃ pana āgate taṃ āpucchitvā sajjhāyitaṃ.

Yasmiṃ pana vihare sabbeva bhikkhū bālā honti abyattā na jānanti pātimokkhaṃ uddisituṃ, tattha kiṃ kātābanti? Tehi bhikkhūhi eko bhikkhu sāmantaṃ āvāsā sajjukaṃ pāhetabbo “gacchāvuso, saṃkhittena vā vitthārena vā pātimokkhaṃ pariāpunitvā āgacchāhī”ti. Evañcetāṃ labhetha, iccetāṃ kusalaṃ. No ce labhetha, tehi bhikkhūhi sabbeva yattha tādisā bhikkhū honti, so āvāso uposathakaraṇatthāya anvaḍḍhamāsaṃ gantaṃ, āgacchantānaṃ dukkaṃ. Idañca utuvasseyeva, vassāne pana purimikāya pātimokkhuḍḍesakena vinā na vassaṃ upagacchitaṃ. Sace so vassūpagatānaṃ pakkamati vā vibbhamati vā kālāṃ vā karoti, aññasmiṃ satiyeva pacchimikāya vasituṃ vaṭṭati, asati aññattha gantaṃ, āgacchantānaṃ dukkaṃ. Sace pana pacchimikāya pakkamati vā vibbhamati vā kālāṃ vā karoti, māsadvaṃ vasitaṃ.

Yattha pana te bālā bhikkhū viharanti abyattā, sace tattha koci bhikkhu āgacchati bahussuto āgatāgamo dhammadharo vinayadharo mātikādharo paṇḍito byatto medhāvī lajjī kukkucako sikkhākāmo, tehi bhikkhūhi so bhikkhu saṅgahetabbo anuggahetabbo upalāpetabbo, upaṭṭhāpetabbo cuṇṇena mattikāya dantakaṭṭhena mukhodakena. No ce saṅgaheyyuṃ anuggaheyyuṃ upalāpeyyuṃ, upaṭṭhāpeyyuṃ cuṇṇena mattikāya dantakaṭṭhena mukhodakena, sabbesaṃ dukkaṃ. Idha neva

therā, na daharā muccanti, sabbehi vārena upaṭṭhāpetabbo. Attano vāre anupaṭṭhahantassa āpatti. Tena pana mahātherānaṃ pariveṇasammajjanadantakaṭṭhadānādīni na sādītābāni, evampi sati mahātherehi sāyaṃpātaṃ upaṭṭhānaṃ āgantabbaṃ, tena pana tesaṃ āgamaṃ ñatvā paṭhamataraṃ mahātherānaṃ upaṭṭhānaṃ gantabbaṃ. Sacassa saddhiñcarā bhikkhū upaṭṭhākā atthi, “mayhaṃ upaṭṭhākā atthi, tumhe appossukkā viharathā”ti vattabbaṃ. Athāpissa saddhiñcarā natthi, tasmimyeva vihāre eko vā dve vā vattasampannā vadanti “mayhaṃ therassa kattabbaṃ karissāma, avasesā phāsu viharantū”ti, sabbesaṃ anāpatti.

176. “Yassa siyā āpatti, so āvikareyyā”ti ādivacanato na sāpattikena uposatho kātabbo, tasmā tadahuposathe āpattiṃ sarantena desetabbā. Desentena ca ekaṃ bhikkhuṃ upasaṅkamitvā ekaṃsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā ukkuṭikaṃ nisīditvā añjaliṃ paggaheṭvā evaṃ vattabbo “ahaṃ, āvuso, itthannāmaṃ āpattiṃ āpanno, taṃ paṭidesemī”ti. Sace navakataraṃ hoti, “ahaṃ, bhante”ti vattabbaṃ. “Taṃ paṭidesemī”ti idaṃ pana attano attano anurūpavasena “taṃ tuyhamūle, taṃ tumhamūle paṭidesemī”ti vuttepi suvuttameva hoti. Paṭiggāhakenapi attano attano anurūpavasena “passatha, bhante, taṃ āpattiṃ, passasi, āvuso, taṃ āpatti”nti vā vattabbaṃ, puna desakena “āma, āvuso, passāmi, āma, bhante, passāmi”ti vā vattabbaṃ. Puna paṭiggāhakena “āyatiṃ, bhante, saṃvareyyātha, āyatiṃ, āvuso, saṃvareyyāsī”ti vā vattabbaṃ. Evaṃ vutte desakena “sādhu suṭṭhu āvuso saṃvarissāmi, sādhu suṭṭhu, bhante, saṃvarissāmi”ti vā vattabbaṃ. Sace āpattiyā vematiko hoti, ekaṃ bhikkhuṃ upasaṅkamitvā ekaṃsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā ukkuṭikaṃ nisīditvā añjaliṃ paggaheṭvā evaṃ vattabbo “ahaṃ, āvuso, itthannāmāya āpattiyā vematiko, yadā nibbematiko bhavissāmi, tadā taṃ āpattiṃ paṭikarissāmi”ti vatvā uposatho kātabbo, pātimokkhaṃ sotabbaṃ, na tveva tappaccayā uposathassa antarāyo kātabbo. “Na, bhikkhave, sabhāgā āpatti desetabbā, yo deseyya, āpatti dukkaṭassa. Na, bhikkhave, sabhāgā āpatti paṭiggahetabbā, yo paṭiggaṇheyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato yaṃ dvepi janā vikālabhojanādinā sabhāgavatthunā āpattiṃ āpajjanti, evarūpā vatthusabhāgā āpatti neva desetabbā, na ca paṭiggahetabbā. Vikālabhojanapaccayā āpannaṃ pana āpattisabhāgaṃ anāpattisabhāgaṃ āpannassa santike desetum vaṭṭati.

Sace pana sabbo saṅgho vikālabhojanādinā sabhāgavatthunā lahukāpattiṃ āpajjati, tattha kiṃ kātābanti? Tehi bhikkhūhi eko bhikkhu sāmantaṃ āvāsā sajjukaṃ pāhetabbo “gacchāvuso, taṃ āpattiṃ paṭikaritvā āgaccha, mayhaṃ te santike āpattiṃ paṭikarissāmā”ti. Evañcetaṃ labhetha, iccetaṃ kusalaṃ. No ce labhetha, byattena bhikkhunā paṭibālana saṅgho ñāpetabbo - “suṇātu me, bhante, saṅgho, ayaṃ sabbo saṅgho sabhāgaṃ āpattiṃ āpanno, yadā aññaṃ bhikkhuṃ suddhaṃ anāpattikaṃ passissati, tadā tassa santike taṃ āpattiṃ paṭikarissatī”ti vatvā uposatho kātabbo. Sace pana vematiko hoti, “suṇātu me, bhante, saṅgho, ayaṃ sabbo saṅgho sabhāgāya āpattiyā vematiko, yadā nibbematiko bhavissati, tadā taṃ āpattiṃ paṭikarissatī”ti vatvā uposatho kātabbo. Sace panettha koci “taṃ sabhāgaṃ āpattiṃ desetum vaṭṭatī”ti maññaṃāno ekassa santike deseti, desitā sudesitāva. Aññaṃ pana desanāpaccayā desako paṭiggahaṇapaccayā paṭiggāhako cāti ubhopi dukkaṭaṃ āpajjanti, taṃ nānāvatthukaṃ hoti, tasmā aññaṃāññaṃ desetabbaṃ. Ettāvatā te nirāpattikā honti, tesaṃ santike sesehi sabhāgāpattiyo desetabbā vā ārocetabbā vā. Sace te evaṃ akatvā uposathaṃ karonti, “pārisuddhiṃ āyasmanto ārocethā”tiādinā nayena sāpattikassa uposathakaraṇe paññattaṃ dukkaṭaṃ āpajjanti.

Sace koci bhikkhu pātimokkhe uddissamāne āpattiṃ sarati, tena bhikkhunā sāmanto bhikkhu evaṃ vattabbo “ahaṃ, āvuso, itthannāmaṃ āpattiṃ āpanno, ito vuṭṭhahitvā taṃ āpattiṃ paṭikarissāmī”ti. Sāmanto ca bhikkhu sabhāgoyeva vattabbo. Visabhāgassa hi vuccamāne bhaṇḍanakalahasaṅghabhedādīnipi honti, tasmā tassa avatvā “ito vuṭṭhahitvā paṭikarissāmī”ti ābhogaṃ katvā uposatho kātabbo. Sace pana koci pātimokkhe uddissamāne āpattiyā vematiko hoti, tenapi sabhāgoyeva sāmanto bhikkhu evaṃ vattabbo “ahaṃ, āvuso, itthannāmāya āpattiyā vematiko, yadā nibbematiko bhavissāmi, tadā taṃ āpattiṃ paṭikarissāmī”ti. Evañca vatvā uposatho kātabbo, pātimokkhaṃ sotabbaṃ, na tveva tappaccayā uposathassa antarāyo kātabbo.

177. “Anujānāmi, bhikkhave, uposathāgāraṃ sammajjitu”nti ādivacanato -

“Sammajjanī padīpo ca, udakaṃ āsanena ca;
Uposathassa etāni, pubbakaraṇanti vuccatī”ti. -

Evaṃ vuttaṃ catubbidhaṃ pubbakaraṇaṃ katvāva uposatho kātabbo. Kena pana taṃ kātabbanti? “Anujānāmi, bhikkhave, therena bhikkhunā navaṃ bhikkhuṃ āṇāpetuṃ, na, bhikkhave, therena āṇattena agilānena na sammajjitabbaṃ, yo na sammajjeyya, āpatti dukkaṭassā”tiādivacanato yo therena āṇatto, tena kātabbā. Āṇāpentena ca kiñci kammaṃ karonto vā sadākārameva eko vā bhāranittharaṇako vā sarabhāṇakadhammakathikādīsu aññataro vā na uposathāgārasammajjanatthaṃ āṇāpetabbo, avasesā pana vārena āṇāpetabbā. Sace āṇatto sammunjanīṃ tāvakālikampi na labhati, sākābhāṅgaṃ kappiyaṃ karetvā sammajjitabbaṃ, tampi alabhattassa laddhakappiyaṃ hoti.

Āsanapaññāpanatthaṃ āṇattena ca sace uposathāgāre āsanāni natthi, saṅghikāvāsato āharitvā paññāpetvā puna āharitabbāni, āsanesu asati kaṭasārakepi taṭṭikāyopi paññāpetuṃ vaṭṭati, taṭṭikāsupi asati sākābhāṅgāni kappiyaṃ karetvā paññāpetabbāni, kappiyakāraṃ alabhattassa laddhakappiyaṃ hoti.

Padīpakaraṇatthaṃ āṇāpentena pana “asukasmiṃ nāma okāse telaṃ vā vaṭṭi vā kapallikā vā atthi, taṃ gahetvā karohī”ti vattabbo. Sace telādīni natthi, pariyesitabbāni, pariyesitvā alabhattassa laddhakappiyaṃ hoti. Apica kapāle aggipi jāletabbo.

“Chandapārisuddhiutukkhānaṃ, bhikkhugaṇanāca ovādo;
Uposathassa etāni, pubbakiccanti vuccatī”ti. -

Evaṃ vuttaṃ pana catubbidhampi pubbakiccaṃ pubbakaraṇato pacchā kātabbā. Tampi hi akatvā uposatho na kātabbo.

178. Yadi saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho uposathaṃ kareyyā”ti vacanato yadā saṅghassa uposathakammaṃ pattakallaṃ hoti, tadā taṃ kātabbā, pattakallañca nāmetaṃ catūhi aṅgehi saṅgahitaṃ. Tenāhu aṭṭhakathācariyā -

“Uposatho yāvatikā ca bhikkhū kammappattā,
Sabhāgāpattiyo ca na vijjanti;
Vajjanīyā ca puggalā tasmīṃ na honti,
Pattakallanti vuccatī”ti.

Tattha uposathoti tīsu uposathadivasesu aññataradivaso. Tasmīñhi sati idaṃ

saṅghassa uposathakammaṃ pattakallaṃ nāma hoti, nāsati. Yathāha “na ca, bhikkhave, anuposathe uposatho kātabbo”ti.

Yāvatikā ca bhikkhū kammappattāti yattakā bhikkhū tassa uposathakammassa pattā yuttā anurūpā sabbantimena paricchedena cattāro pakatattā, te ca kho hatthapāsaṃ avijahitvā ekasīmāyaṃ ʈhitā. Tesu hi catūsu bhikkhūsu ekasīmāyaṃ hatthapāsaṃ avijahitvā ʈhitesveva taṃ saṅghassa uposathakammaṃ pattakallaṃ nāma hoti, na itarathā. Yathāha “anujānāmi, bhikkhave, catunnaṃ pātimokkhaṃ uddisitu”nti.

Sabhāgāpattiyo ca na vijjantīti ettha yaṃ sabbo saṅgho vikālabhojanādinā sabhāgavatthunā lahuḁāpattiṃ āpajjati, evarūpā vatthusabhāgā sabhāgāti vuccati. Eṭāsu avijjamānāsupi sabhāgāsu vijjamānāsupi pattakallaṃ hotiyeva.

Vajjanīyā ca puggalā tasmīṃ na hontīti “na, bhikkhave, sagahaṭṭhāya parisāya pātimokkhaṃ uddisitabba”nti vacanato gahaṭṭho ca, “na, bhikkhave, bhikkhuniyā nisinnaparisāya pātimokkhaṃ uddisitabba”ntiādinā nayena vuttā bhikkhunī, sikkhamānā, sāmaṇero, sāmaṇerī, sikkhāpaccakkhātako, antimavatthuahjāpannako, āpattiyā adassane ukkhittako, āpattiyā appaṭikamme ukkhittako, pāpikāya diṭṭhiyā appaṭinissagge ukkhittako, paṇḁako, theyyasaṃvāsako, titthiyapakkantako, tiracchānagato, mātughātako, pitughātako, arahantaghātako, bhikkhunīdūsako, saṅghabhedako, lohituppādako, ubhatobyañjanakoti ime vīsati cāti ekavīsati puggalā vajjanīyā nāma. Te hatthapāsato bahikaraṇavasena vajjetabbā. Etesu hi tividhe ukkhittake sati uposathaṃ karonto saṅgho pācittiyaṃ āpajjati, sesesu dukkaṭaṃ, ettha ca tiracchānagatoti yassa upasampadā paṭikkhittā. Titthiyā gahaṭṭheneva saṅgahitā. Etepi hi vajjanīyā. Evaṃ pattakallaṃ imehi catūhi aṅgehi saṅgahitanti veditabbaṃ. Idañca sabbaṃ pavāraṇākammeṃ yojetvā dassetabbaṃ. “Na, bhikkhave, pātimokkhuḁdesakena sañcicca na sāvetabbaṃ, yo na sāveyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi, bhikkhave, pātimokkhuḁdesakena vāyamituṃ ‘kathaṃ sāveyya’nti, vāyamantassa anāpatti”ti vacanato pātimokkhuḁdesakena parisāṃ sāvetuṃ vāyamitabbanti.

Iti pāḁimuttakavinayavinicchayasaṅgahe

Uposathapavāraṇāvinicchayakathā samattā.

ABOUT THIS TRANSLATION

This translation is part of the PaliVerse Project - the first complete, unified English translation of the Pāli Canon together with its Commentaries (Aṭṭhakathā) and Subcommentaries (Tīkā), accompanied by interactive study tools. PaliVerse is an ongoing project. The AI translations are continuously improved through experts' revisions and feedback. This text is the latest translation as of the date of download.

PDF Creation Date: 14 September 2026

HOW TO CITE

PaliVerse (2026). Subcommentaries. 2. The Canon of Discipline - Subcommentaries. 07. Commentary on the Vinayasaṅgaha. 25. Uposathapavāraṇāvinicchayakathā Retrieved from paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · All Rights Reserved
Centre for Study and Practice of Theravāda Buddhism
Civic Non-Profit Company registered in Greece
This PDF may be freely distributed for study and practice.

PaliVerse.org